

Forfatter: Hauch, Carsten

Titel: En polsk Familie: 1-2. - 1926

Citation: Hauch, Carsten: "En polsk Familie: 1-2. - 1926", i Hauch, Carsten: *En polsk Familie: 1-2. - 1926*, udg. af POUL SCHJÆRFF, 1926-29, s. XVII. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hauch01val-shoot-idm140529614503248/facsimile.pdf> (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: En polsk Familie: 1-2. - 1926

Virkelighed«, de to Digte »Contrasterne« i dramatisk Form samt beslægtede Tanker i Digtet »De tvende Veie«).

IV.

Den *historiske Forudsætning* for Romanen er Polens Oprør mod Rusland, der udbrød i November 1830. Det mislykkedes hurtigt, ikke mindst paa Grund af indre Uenighed, Polens Kræftskade, og Russernes Hævn var frygtelig. Hauch, der som før omtalt følte inderligt med det uheldige Land, fandt her et Stof, hvor han kunde forbinde personlig Tiltrækning med sin Kunst, og hvor han kunde vandre videre ad den Universalitetens Vej, har i sine Romane været ind paa, De vigtigste Faser i Kampens Gang oplyses i Noterne og skal derfor ikke gentages her. Derimod er der Grund til at fremhæve, at Hauch, som det fremgaar af Bogens Fortælling, har været inde paa, at Nutidens Roman trængte til en Stofudvidelse, der skulde bestaa i at optage Samtidens store Begivenheder til Behandling. Gennem mangfoldige Eksempler oplyser han, at de gamle, store Digtere ikke altid har isoleret sig fra deres Tid, men har grebet ned i deres Samtid og taget den til Emne for deres Værker. Hauch vil altsaa skabe en Nutidsroman og staar derved i Pagt med Fremtidens Roman. Hvorfor vælger han da ikke et dansk Motiv? Dette giver han ogsaa Svar paa i Fortællingen, naar han fremhæver, at de store Ideer, der bevæger Folkene, til Dels er de samme og derfor fortjener vor Deltagelse. Den Ulykke, der rammer den ene Nation, rammer, efter Hauchs Mening, i det mindste aandelig talt ogsaa den anden. En Roman, der tager et saadant Emne op, er derfor berettiget og bidrager til at nærme Folkene til hverandre. Det ly-

der helt profetisk og kalder Tanken om Folkenes Forbund frem, naar Hauch ender sin Redegørelse for Valget af Emne med at fastslaa, at »det hele Europa stræber til et fælles Maal, at Culturen slynger sit Baand om de forskellige Lande, at der af deres Tilnærmelse i Fremtiden skal dannes et Forbund.« Hauch peger derved fremad og modarbejder paa en heldig Maade Samtidens noget overdrevne Danskerdyrkelse, der fandt fuld Tilfredsstillelse, dels i vor egen Historie, som Ingemann fremstillede den i sine Romaner, dels i den heibergske Skoles Vaudeviller og Hverdagshistorier. P. Hjort, der har anmeldt »En polsk Familie« rosende og forstaaende, og som, for ikke at være hildet i forudfattede Meninger, ikke havde læst Fortalen, da han skrev sin Anmeldelse, lovpriser netop Hauch, fordi han valgte et ikke-dansk Emne. »Vi have for Tiden Nok af det Fædrelandske, baade i Historie og Poesi, og mer end Nok af dette Hverdagsvæsen.«

Viser »En polsk Familie« ved sit Emne fremad, har den derimod i sin Form dybe Rødder i den allerede foreliggende europæiske Litteratur. Værket er en typisk Prøve paa Romantikkens Form for Roman, og dens litterære Forudsætninger finder vi i Tyskland.

Det store Forbillede er Goethe. Med »*Wilhelm Meister*« 1796 skabte han et Værk, der blev forbilledligt for en Romans Opbygning hos det nye litterære Slægtled, Romantikerne. Disse, der ellers ikke følte sig tiltrukket af Goethes dagklare Klassicisme, fandt i »*Wilhelm Meister*« Romanernes Roman. Denne Bog med dens brede Komposition, subjektive Overvejelser, retarderende Indskud (»Be-kenntnisse einer schönen Seele«) og indstrøede lyriske Digte blev for dem ret den Form, der kunde rumme deres noget udflydende Fantasifostre, Goethe

XVIII

blev deres store Profet, og »Wilhelm Meister« deres Bibel. Det er tydeligt, at Hauch staar i Gæld til Goethes Værk i Kompositionen af sin Roman (eller rettere i, hvad man nu til Dags vilde kalde i Mangelen paa Komposition), og et Par Personer, den gamle Harpespiller og hans Datter, stammer direkte ned fra Harpespilleren og Mignon hos Goethe.

Ved Siden af Goethe staar *Novalis*, I sin Ungdoms lyriske Digtning med den pantheistiske, naturfilosofiske Anskuelse bygger Hauch paa *Novalis*; rundt om i hans Digtsamlinger træffes Oversættelser og Bearbejdelser efter ham; han har øvet en dybtgaaende Virkning paa Hauch. *Novalis'* Roman »*Heinrich v. Ofterdingen*« læstes ivrigt, ogsaa af danske Romantikere, og herfra har Hauch (foruden fra »*Wilhelm Meister*«) de indstroede lyriske Digte, særlig Digtene af salmeagtig og opbyggelig Art, samt den hele romantiske Stemning, der som en Dis ligger over Bogen. Og en Skikkelse som *Czeremim* er en novalisk Figur i sin Pantheisme, medens han ved sin Blanding af følsom Forstaaelse og masculin Ironi kan minde om Byron og Heine, der i 30'erne herhjemme var paa Moden, og hvis Typer ogsaa genfindes hos Chr. Winther.

Det tredje Forbillede er *Jean Paul*, som i Romanstikkens Tidsalder kunde glæde sig ved en Berømmelse, der næsten overgik Goethes. Hans Romaner er komponerede som en Lykkens Pose: nogle Gevinster og mange Nitter : midt i en langtrukken, kedsommelig Udvikling dukker de fineste og dybeste Tanker frem, som oftest i sentensagtig Form, hvorfor de paa Hauchs Tid blev citeret som Strøtanker. I »*En polsk Familie*« er Romanens Motto taget fra *Jean Paul*, og rundt om minder enkelte Aandrigheder om *Jean Pauls* Stil, dette gælder særlig om *Czeremim* og *Casimir*.

Endelig viser enkelte af Digtene i »En polsk Familie« baade indre og ydre Slægtskab med den vordige slaviske Poesi (»Hvi staaer du saa eensom, o Birketræ!« — »O Piill har Vinden hentet dig«), og et enkelt Citat bygger paa den tyske Folkevisesamling »Des Knaben Wunderhorn«.

V.

Det er nu muligt nærmere at karakterisere Romanens *Komposition, Stil og Sprog*.

Handlingen, der foregaar i Aarene 1829 og 30 og som i et Slutningskapitel følger Personernes Skæbne videre, skrider langsomt og udførligt fremad; efter Nutidens Anskuelse virker Bogen noget gammeldags, men med en vis Patina, der giver den Ynde, og ved en Optagethed af Emnet og en Stemmning, der hele Tiden holder Interessen fangen, saa Bogen ingenlunde føles langtrukken.

I Lighed med Forbillederne taler Forfatteren hele Tiden med (f. Eks. »Den Fremmede, som vi herefter ville kalde med hans Fornavn, Adalbert«, — »Vi maae for Resten bemærke, at . . .« dette er kun Eksempler instar omnium); han tager Standpunkt overfor Personerne (f. Eks. »hvori vi for Resten ei ubetinget kunne give ham Ret«), anstiller Overvejelser (f. Eks. om de stridige Veje i Ungdommen, eller om Tilfældets Betydning for Mennesket) og indstrør lyriske Digte af den højeste Værdi. Alt dette giver Værket et personligt og subjektivt Præg. Af mere objektiv Art er en anden Teknik, som Romanen ogsaa har Prøver paa: foruden den egentlige fremadskridende Handling berettes større Episoder eller Begivenheder, der strakt sig over en længere Tid i Form af Breve (Czernins Brev om Casimirs sørgelige Skæbne), For-

XX